

አይደለም። በዚህም መሠረት አመልካች የይግባኝ አቤቱታውን ለክልሉ ጠ/ፍ/ቤት ከማቅረብ የሚያግደው ምክንያት አልነበረም። እራሱ ባነሳው የክርክር መስመርም ቢሆን ይህንኑ ለመንቀስ ታስቦ እንጂ ክርክር ያስነሳው ጉዳይ በይዘቱ የፌዴራል ጉዳይ ነው ለማለት ተፈልጎ አይደለም።

ስለሆነም ሥልጣንን አስመልክቶ የፌዴራል ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ በአግባቡ ሲሆን ፍ/ቤቱ በዚህ ነጥብ ላይ ብቻ ተወስኖ ነገሩን ሰምቼ ለመወሰን የሚያስችለኝ ሥልጣን የለኝም በሚለው ውሣኔ መገደብ ሲገባው ከዚህ አልፎ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሠረት የሥር ፍ/ቤቱን ውሳኔ አጽንተን ይግባኙን ሠርዘናል ማለቱ ተገቢ ሆኖ አላገኘነውም።

ው ሳ ኔ

የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በኮ.ቁ.38232 ግንቦት 18 ቀን 1997 ዓ.ም. የሰጠው ውሣኔ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 348(1) መሠረት ጸንቷል። ከዚህ በፊት የተሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ይጻፍ መዘገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰበር መ/ቁ. 21270

ሐምሌ 30 ቀን 1999 ዓ.ም.

ዳኞች፡- መንበረፀሐይ ታደሰ

አሰግድ ጋሻው

ሒሩት መለሠ

ተሻገር ገ/ሥላሴ

ብርሃኑ አመነው

አመልካች፡- የኢትዮጵያ ልማት ባንክ

መልስ ሰጪ፡- ወ/ሮ ወይንሸት አበራ በሌለችበት የሚታይ

መዘገቡን መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

የሰበር አቤቱታ የቀረበው የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት የዕግድ ይነሳልኝ ጉዳይ አስመልክቶ በሰጠው ውሣኔ ላይ ነው።

የአሁን መልስ ሰጭ በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ከሣሽ ሆነው በወ/ሮ አስናቀች ቶሎሣ ላይ ክስ አቅርበዋል። የዚህም ክስ ውጤት እስከታወቀ ድረስ የተከሳሽ የወ/ሮ አስናቀች የሆነው ንብረት በማናቸውም መንገድ ቢሆን ወደ ሦስተኛ ወገን እንዳይተላለፍ ታግዶ ይቆይ ዘንድ ክሱ በቀረበለት የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 154 መሠረት የዕግድ ትዕዛዝ እንዲሰጥ አድርገዋል።

አመልካችም የኢትዮጵያ ልማት ባንክ ለወ/ሮ አስናቀች ቶሎሣ በሰጠው የብድር ገንዘብ ምክንያት ይህንኑ የዕግድ ትዕዛዝ የተላለፈበትን ንብረት አስቀድሞ በመያዣ የያዘው መሆኑንና የብድር ገንዘቡ እንደ ውሉ ባለመመለሱ፤ ተበዳሪ ዕዳውን ለመክፈል ባለመቻሏ ምክንያት በአዋጅ ቁጥር 97/90 በተሰጠው ሥልጣን መሠረት ይህንኑ በመያዣ የተያዘውን ንብረት ለመሸጥ እንቅስቃሴ ሲያደርግ ከላይ በተገለፀው አኳኋን በፍ/ቤት የዕግድ ትዕዛዝ የተሰጠበት መሆኑን በመረዳቱ አስቀድሞ በመያዣ የያዘው መሆኑን

በመግልጽ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 158 መሠረት የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ እንዲነሳለት ጠይቋል።

የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤትም ጉዳዩን ተመልክቶ ንብረት በፍ/ቤት ትዕዛዝ ታገደ ማለት የዕግድ ትዕዛዝ የተሰጠበት ወገን በንብረቱ ላይ መብት አግኝቷል ማለት አይደለም።

የቀረበውም የዕግድ ይነሳልኝ ጥያቄ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 418 መሠረት በአፈፃፀም ጊዜ ከቅድሚያ መብት ጋር ተያይዞ የሚታይ እንጂ በዚህ መዝገብ የሚስተናገድ አይደለም በማለት ውድቅ አድርጎ ወስኗል።

የይግባኝ አቤቱታ የቀረበለት የከፍተኛው ፍ/ቤትም በጉዳዩ ላይ ግራ ቀኙን ካከራከረ በኋላ የሥር ፍ/ቤትን ውግኔ አጽንቶታል።

የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ከላይ በአጭሩ በተመለተው አኳኋን በየደረጃው ባሉት ፍ/ቤቶች የተሰጠው ዳኝነት መሠረታዊ የሕግ ስህተት ተፈጽሞበታል ይታረምልን የሚልበትን ክርክር በማቅረቡ ነው።

በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት የተሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 158 መሠረት ሊነሳ አይገባም የመባሉን አግባብነት መልስ ሰጭ ባለበት ለማጣራት ጉዳዩ ለሰበር ችሎት እንዲቀርብና መልስ ሰጭም የበኩላቸውን ክርክር እንዲያቀርቡ ጥሪ ቢያደርግላቸውም በጥሪው መሠረት ባለመቅረባቸው ጉዳዩ በሌሉበት እንዲታይ ተደርጓል።

እኛም ጉዳዩን አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረናል።

ከግሽ የሆነ ወገን ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን ንብረትም ይሁን ወይም ደግሞ የባለመብቶችን ጥቅም ለመጉዳት ሲል ንብረቱን ለሌላ ሰው አሳልፎ ለመስጠት ያቀደ ወይም ያሰበ መሆኑን ያረጋገጠ እንደሆነ ይኸው ንብረት በማናቸውም መንገድ ቢሆን ለሦስተኛ ወገን ሳይተላለፍ ታግዶ እንዲቆይ የማስደረግ መብት እንዳለው በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 154/ሀ/ እና /ለ/ ተደንግጓል።

ከዚህም ድንጋጌ የምንረዳው በዚህ አኳኋን የሚሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ንብረቱ ከመታገዱ በፊት ወደ ሌላ ሦስተኛ ወገን ያልተላለፈ ከሆነ ወይም ደግሞ በማናቸውም ምክንያት ሦስተኛ ወገኖች በንብረቱ ላይ መብት ከማግኘታቸው በፊት ሊሆን ይገባል።

የዚሁ ድንጋጌ ዓላማም ከሳሽ ያቀረበው ክስ ወደ ፊት ውጤት የሚያገኝለት ከሆነ በአፈፃፀም ጊዜ ለማሸጥ ወይም በመረከብ እንደ ፍርዱ ይፈፀምለት ዘንድ የተሰጠው የሕግ ጥበቃ ነው። እንደ ሕጉ ሐሳብ የዕግድ ትዕዛዙ ውጤት ሊያገኝ የሚችለው ይኸው ንብረት በሌላ ዕዳ ምክንያት በሌላ ወገን ያልተያዘ መሆኑ ሲረጋገጥ ወይም ደግሞ በዚህ ንብረት ላይ መብት ያገኙ ሰዎች የሌሉ እንደሆነ ብቻ ነው።

በዚህ በተያዘው ጉዳይ በዚህ ንብረት ላይ የዕግድ ትዕዛዝ በፍ/ቤት ከመስጠቱ በፊት የአሁን አመልካች በሰጠው የብድር ገንዘብ ምክንያት በመያዣ አስቀድሞ ይዞት የነበረ ስለመሆኑ የተካደ ጉዳይ አይደለም።

ይህም ምክንያት በፍ/ቤት የተሰጠውን የዕግድ ትዕዛዝ ለማስነሳት በቂ ምክንያት ሆኖ ስለሚገኝ አመልካች ዕግዱን ለሰጠው ፍ/ቤት ቅሬታውን ማሰማቱ እንደታወቀ ከላይ በተገለፀው ዝርዝር ምክንያት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 158 መሠረት የሰጠውን ዕግድ ሊያነሳ ሲገባ ለጉዳዩ አግባብነት የሌለውን የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 418ን በመጥቀስ ጥያቄው በአፈፃፀም ጊዜ ከቅድሚያ ክፍያ ጋር ተያይዞ የሚታይ እንጂ በዚህ መዝገብ የሚስተናገድ አይደለም፤ ንብረት አሳገደ ማለት በንብረቱ ላይ መብት አገኘ ማለት አይደለም በማለት የአመልካችን ጥያቄ ውድቅ ማድረጉ እና እንዲሁም ባንክ በሰጠው የብድር ገንዘብ ምክንያት በመያዣ የያዘውን ንብረት ተበዳሪው ዕዳውን መክፈል በተሳነው ጊዜ በሐራጅ አሽጦ የብድሩን ገንዘብ የማስመለስ ስልጣን በአዋጅ ቁጥር 97/90 የተሰጠው በመሆኑና ይህ ክርክር የተነሳበት ንብረት በፍ/ቤት ትዕዛዝ ከመታገዱ በፊት ባንኩ በመያዣ ይዞት የነበረ መሆኑ እስከተረጋገጠ ድረስ በሕግ በተሰጠው መብት መገልገል ይችላል ዘንድም የሥር ፍ/ቤት ይህንኑ ተገንዝቦ የሰጠውን የዕግድ ትዕዛዝ ማንሳት ሲችል ያለ ሕጋዊ ምክንያት

ጥያቄውን ውድቅ በማድረግ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የፈፀመ መሆኑን ተገንዝበናል።

የሰበር መ/ቁ. 22556

ጥቅምት 14 ቀን 2000 ዓ.ም

ው ሣ ኔ

1. በክፍተኛ 01 ቀበሌ 06 የቤት ቁጥር 029 በሆነውና በወ/ሮ አስናቀች ተሰላሚ ስም ተመዝግቦ በሚገኘው ካፍቴሪያ ላይ የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት መዝገብ ቁ. 2602 በታህሣሥ 16 ቀን 1991 ዓ.ም. የሰጠው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
2. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 2602 በታህሣሥ 28 ቀን 1995 የሰጠው ትዕዛዝ እንዲሁም የፌ/ክ/ፍ/ቤት በፍ/ብ/ደ/መ/ቁ 01359 ሰኔ 30 ቀን 1997 ዓ.ም. የሰጠው ውሳኔ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት ተሽሯል። መዝገቡ ተዘግቷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

ዳኞች:- አብዱልቃድር መሐመድ

ሐገሥ ወልደ

ተገኔ ጌታነህ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

አመልካች:- ታደሰ አብዛ

ተጠሪዎች:- 1. የአቶ ጎሳዬ ሩጋቶ ወርሾች

2. ሳሙኤል ጎሳዬ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ ከቤት ሺያጭ ውል ጋር ተያይዞ የተነሣ ክርክር የሚመለከት ነው። አመልካች ክርክር ለውስጥ የገባው በፍ/ብ/ሥ/ሥ ሕግ ቁ. 358 ላይ የተመሠረተ መቃወሚያ በማቅረቡ ነው። መቃወሚያ ያቀረበው ቀደም ሲል በተጠሪዎች መካከል በተካሄደው ክርክር መነሻነት ተሰጥቶ የነበረው ውሳኔ እንዲሻርለት እና ለክርክሩ መነሻ የሆነው ንግድ ቤት ከ2ኛ ተጠሪ ከገዛ ሰው ላይ የገዛው ንብረቱ መሆኑ ተረጋግጦ አንዲወሰንለት ነው። የሥር ፍ/ቤቶች መቃወሚያውን አልተቀበሉትም። የሰጡት ምክንያትም አመልካች ቤቱን ሽሎልኛል ያለው (ሃይለማርያም ባዬ የተባለው) በቤቱ ላይ መብት የለውም ተብሎ ተወስኖአል። ይኸው ሰው ከ2ኛ ተጠሪ ጋር አድርጎት የነበረው የቤት ሺያጭ ውልም በ1ኛ ተጠሪዎች ከሚሻነት ፈርሶአል የሚል እንደሆነ ከመዝገቡ ይዘት ለመገንዘብ ችለናል።

አመልካች ታሕሣሥ 27 ቀን 1998 ዓ.ም በጻፈው ማመልከቻ አቤቱታውን ያቀረበ ሲሆን፣ ተጠሪዎችም ሰኔ 22 ቀን 1999 ዓ.ም በጻፉት መልስ ክርክራቸውን አሰምተዋል። አቤቱታው በሰበር ችሎት እንዲታይ የተወሰነው በሁለት ተዋዋይ ወገኖች መካከል ተደረጎ የነበረው ውል ሲፈርስ

የሦስተኛ ወገኖች መብት ምን መሆን ይገባዋል? የሚለውን ነጥብ መርምሮ ለመወሰን ነው።

አመልካች ክርክሩ ውስጥ የገባው በግዥ አግኝቻለሁ የሚለውን ንግድ ቤት በተመለከተ ቀደም ሲል የተሰጠውን ውሳኔ ለመቃወም አንደሆነ ከላይ ተጠቅሶአል። የተባለውን ንግድ ቤት ሃይለማርያም ባዬ ከተባለ ሰው ላይ በውል ስለመገዛቱም አላከራከረም። ሃይለማርያም ባዬ ንግድ ቤቱን ከ1ኛ ተጠሪዎች ወኪል (2ኛ ተጠሪ) ጋር በተደረገው ውል ገዝቶ በራሱ ስም አድርጎት እንደነበረም በመዝገቡ ተመልክቷል። ከዚህ ደግሞ መገንዘብ የሚቻለው አመልካች መብት ከሰጠው ሰው ላይ ንግድ ቤቱን መግዛቱን ነው። በመሆኑም የመጀመሪያው ውል ማለትም በሃይለማርያም ባዬ እና በ2ኛ ተጠሪ መካከል ተደርጎ የነበረው ውል ፈርሶአል ቢባል የአመልካቹ መብት የሚወሰነው እንዴት ነው? የሚለውን ነጥብ በአግባቡ ታይቶ ውሳኔ ማግኘት ይኖርበታል። ከላይ እንደተመለከተው የሥር ፍ/ቤቶች የአመልካቹን መቃወሚያ ከጅምሩ ስላላስተናገዱት ጉዳዩ በዝርዝር አልታየም። በበኩላችን አንደምንገነዘበው አመልካች ተካፋይ ባልሆነበት ክርክር የተሰጠ ውሳኔ /ፍርድ/ መብቱን የሚነካበት መሆኑን በመግለጽ መቃወሚያ ማቅረቡ ተገቢ ሆኖ ሳለ የስር ፍ/ቤቶች ክርክሩን በዝርዝር ሳይሰሙ ማሰናበታቸው አግባብ አይደለም። በመሆኑም በክርክሩ አመራር ረገድ መሠረታዊ ስህተት ተፈጽሞአል ለማለት ችለናል።\

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ.ቁ. 01927 ሐምሌ 29 ቀን 1996 ዓ.ም፣ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ.ቁ.33512 ጥቅምት 7 ቀን 1998 ዓ.ም የሰጡላቸው ውሳኔዎች በፍ/ብ/ሥ/ሥ ሕግ ቁ.348/1/ መሠረት ተሸረዋል።

2. አመልካች በፍ/ብ/ሥ/ሥ ሕግ ቁ.358 መሠረት ያቀረበው መቃወሚያ በሕግ አግባብ የቀረበ በመሆኑ የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት መቃወሚያውን ተቀብሎ ቀጥለው ባሉት የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ ድንጋጌዎች መሠረት ክርክሩን እንዲሰማ፣ በመጨረሻም ተገቢ ነው ያለውን ውሳኔ እንዲሰጥ ታዟል። ይጻፍሉት።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

ቤ/ኃ

የሰ/መ/ቁ. 22603
ሐምሌ 26 ቀን 1999 ዓ.ም.

ዳኞች፦ መንበረፀሐይ ታደሰ
አሠግድ ጋሻው
መስፍን ዕቁበዮናስ
ሒሩት መለሠ
ታፈሰ ይርጋ

አመልካች፦ የድሬዳዋ ጊዜ/አስ/ ቀበሌ 20 ጸ/ቤት

ተጠሪ፦ ወ/ሮ ሸሪፍ አሊ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሠጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ ጉዳይ የቀረበው የማይንቀሳቀስ ንብረት ባለቤትነትን የሚመለከት ነው።

ተጠሪ ለፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ባቀረቡት ክስ በድሬዳዋ በከፍተኛ 04 ቀበሌ 20 ክልል በካርታ ቁጥር 1732 የተመዘገበ ቦታ ላይ የሠፈረውን ቁጥር 034 የሆነ መኖሪያ ቤት አመልካች ለሥር 2ኛ ተከሣሽ በማከራየቱ ለከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ አመልክተው ሚያዝያ 9 ቀን 1984 ዓ.ም. ቤቱን እንዲረከቡ ስለወሰነላቸው አመልካች ቤቱን የተከራዩትን ግለሰብ /የሥር 2ኛ ተከሣሽ/ አስለቅቆ እንዲያስረክባቸው ተከራዩም ቤቱን ለቀው እንዲወጡ ጠይቀዋል።

አመልካች ለቀረበበት ክስ በሰጠው መልስ፤ የባለቤትነት መብትን ያሳያሉ በማለት ያቀረቧቸው ማስረጃዎች እርስ በርሳቸው የተሣከሩ ናቸው፤ ከቤቱም ጋር ግንኙነት የላቸውም ስለዚህ የመክሰስ መብት የላቸውም ቤቱ በአ/ቁ 47/67 መሠረት የተወረሰ በመሆኑ ጉዳዩን የማየት ሥልጣን ያለው ፕራይቪታይዜሽን ኤጀንሲ ነው በማለት ተከራክሯል።

ፍ/ቤቱም የግራ ቀኝን ክርክር መርምሮ በሰጠው ውሳኔ ቤቱ ያላግባብ የተወረሰ መሆኑ ተረጋግጦ ካልተመለሰልኝ የቤቱ ባለቤት በመሆኔ ተከሣሾች

ቤቱን ይልቀቁ የሚል በመሆኑ ጉዳዩን አይቶ ለመወሰን ፍ/ቤቱ ስልጣን አለው፤ ቤቱ በከተማ ልማትና ቤት ኮንስትራክሽን መምሪያ እንዲመለስላቸው ስለተወሰነ ተጠሪ የቤቱ ባለቤት በመሆናቸው አመልካች የሥር 2ኛ ተከሣሽን አስለቅቆ ቤቱን እንዲያስረክባቸው 2ኛ ተከሣሽም ቤቱን ለቀው እንዲወጡ በማለት ወስኗል።

በዚህ ውሳኔ ላይ ይግባኝ የቀረበለት የፌ/ከ/ፍ/ቤት የአመልካችን አቤቱታ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ. 337 መሠረት ሠርዞታል።

የአሁን የሠበር አቤቱታ የቀረበውም በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። የአመልካች ቅሬታም፤ ተጠሪ በሥር ፍ/ቤት በአቤቱታቸው ላይ የጠየቁት የቤት ቁጥር ካርታ 1732 ሲሆን በማስረጃ ዝርዝራቸው ያያያዙት ካርታ ቁጥር 4732 ነው፤ ግብር ለቤቱ ከፍያለሁ በማለት ያቀረቡት ደረሰኝ ለቤት ቁጥር 034 ሳይሆን ለቤት ቁጥር 185 ነው፤ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ ይመለስላቸው በማለት የጻፉላቸው ደብዳቤ ላይ የተገለፀው የካርታ ቁጥር 2502 ነው? ይህ የቤት ካርታ ከጉዳዩ ጋር ምንም ግንኙነት ስለሌለው ተጠሪ ክርክር በተነሣበት ቤት ላይ መብት የላቸውም፤ ቤቱ የተወረሰ ነው፤ ጉዳዩን አከራክሮ ለመወሰን ፍ/ቤቱ ሥልጣን የለውም፤ የሚል ነው።

ይህ ችሎትም በአመልካች የተነሱት የቅሬታ ነጥቦች በሰበር ችሎት ሊመረመሩ የሚገባቸው በመሆኑ አቤቱታው ለሰበር እንዲቀርብ ተደርጎ ችሎቱ የግራ ቀኝን የቃል ክርክር መጋቢት 13 ቀን 1998 ዓ.ም. በዋለው ችሎት አድምጧል። መዝገቡንም እንደሚከተለው መርምሯል።

ከመዝገቡ እንደተረዳነው ተጠሪ የከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ ለክርክር ምክንያት የሆነውን ቤት በሚያዝያ 9 ቀን 1984 ዓ.ም. የመለሰላቸው በመሆኑ አመልካቹ ያከራያቸውን ግለሰብ አስወጥቶ ቤቱን እንዲያስረክባቸው ጠይቀዋል። አመልካች ዋነኛ ክርክሩ በዚህ ቤት ላይ ተጠሪ መብት ወይም ጥቅም ያላቸው መሆኑን ስላላረጋገጡ ክስ ሊያቀርቡ አይገባም የሚል ነው። ለዚህ ለክርክሩ ምክንያት ያደረገው የቤቱ ባለቤት መሆናቸው ለማረጋገጥ ያቀረቧቸው ማስረጃዎች እርስ በእርሳቸው የተሣከሩ ናቸው

በማለት ነው። በተለይ በሰበር አቤቱታው ላይ ተጠሪዎ በሥር ፍ/ቤት ባቀረቡት የክስ አቤቱታ ላይ የገለጹት፣ ከማስረጃ ዝርዝሩ ጋር ያቀረቡት እና የሥራና ከተማ ልማትና ኮንስትራክሽን መምሪያ የተጠቀሰው የካርታ ቁጥሮች የተለያዩ ናቸው፣ ለቤቱ ግብር መክፈላቸውን ለማስረጃት ያቀረቡት ደረሰኝ ለቤት ቁጥር 034 ሣይሆን ለ185 መሆኑን የሚያመለክት ነው በማለት ተከራክሯል። በቃል ክርክር ወቅት ተጠሪ እነዚህ ልዩነቶች መኖራቸውን ሳይክዱ የካርታ ቁጥሩ በታይፕ ስህተት መሆኑን በግብር ደረሰኝ ላይ ደግሞ 185 ተብሎ የተጠቀሰው የቦታው ስፋት በካ.ሜ ሲሆን በስህተት ለአንድ ጊዜ በቤት ቁጥሩ ቦታ ላይ በመጻፍ መሆኑን ገልፀዋል። ይህ ችሎትም ተጠሪ አንድን ነገር ለማረጋገጥ ያቀረቧቸው ሠነዶች የተለያዩ መሆናቸውን ተገንዝቧል።

አንድ ፍርድ ቤት ከሣሽና ተከሣሽ በሚያቀርቡት ክርክር የሚያለያዩባቸው ሕግ ወይም ፍሬ ነገር ካለ ጭብጡን ከመሠረተ በኋላ መጀመሪያ ከቀረቡት በቀር ሌላ ተጨማሪ ማስረጃ ወይም ሙግት አቅርቦ መመርመር የማያስፈልገው ከሆነና በቀረበለት ማስረጃ ብቻ ውሳኔ ቢሠጥ ትክክለኛውን ፍትህ የማያንድል ከሆነ በዚሁ ማስረጃ ውሳኔ ሊሠጥ የሚችል መሆኑ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 255 ሥር ተቀምጧል። ነገር ግን የቀረቡት ማስረጃዎች በቂ ባልሆኑበት ጊዜና እነዚህን ማስረጃዎች ብቻ መሠረት አድርጎ መወሰኑ ፍትህን የሚያዛባ ከሆነ ለክርክሩ ትክክለኛ ውሳኔ ለመስጠት ይቻለው ዘንድ ተጨማሪ ማስረጃ ወይም ምስክር እንዲቀርብ ሊያዝ እንደሚገባ የፍ/ሕ/ቁ 257 ያመለክታል።

ወደተያዘው ጉዳይ ስናመራ ከፍ ሲል እንደተገለፀው ተጠሪ የቤቱ ባለቤት ለመሆናቸው ባቀረቧቸው ማስረጃዎች ልዩነት መኖሩን ሳይክዱ የራሳቸውን መክራክሪያ አቅርበዋል። ማስረጃዎቹ ላይ የሚታየው ልዩነትም ተጠሪ በቤቱ ላይ አለኝ የሚሉትን የባለቤትነት መብት አጠራጣሪ ያደርገዋል። በመሆኑም ልዩነት የሚታይባቸውን ማስረጃዎች ብቻ መሠረት አድርጎ ውሳኔ መስጠቱ ፍትህን ሊያንድል እንደሚችል መገንዘብ ይቻላል። የሥር ፍ/ቤትም

ተጨማሪ ማስረጃ በማቅረብ ጥርጣሬ ያለበትን ጉዳይ አጥርቶ ሊወስን ሲገባ አልፎ በቀረቡት ማስረጃዎች ብቻ ውሳኔ መስጠቱ ተገቢ ሆኖ አላገኘውም።

ው ሣ ኔ

1. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 2438 በነሐሴ 24 ቀን 1997 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እና የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ. 01890 በታህሣሥ 18 ቀን 1998 ዓ.ም. የሰጠው ትዕዛዝ ተሽሯል።
2. የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት ለተጠሪ የተመለሰው ትክክለኛው ቤት የቱ እንደሆነ ቤቱን መለሠ የተባለውን የከተማ ልማትና የኮንስትራክሽን መምሪያ ወይም በአሁኑ ወቅት የዚህን አካል መብትና ግዴታ የወሰደውን ተገቢውን አካል በመጠየቅና ጉዳዩን በማስረጃ በማጣራት የመሠለውን እንዲወስን ጉዳዩ ተመልሷል።
3. መዝገቡ ተዘግቷል። ለመ/ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ነ/ዓ

የሰ/መ/ቁ. 23363

ግንቦት 26 ቀን 2000 ዓ.ም.

ዳኞች፦ ዓብዱልቃድር መሐመድ

ሐጎስ ወልዳ

መስፍን ዕቁበዮናስ

ታፊሰ ይርጋ

መድኅን ኪሮስ

አመልካች፦ የኢትዮጵያ መድን ድርጅት - ነ/ፈጅ ቀረቡ።

ተጠሪ፦ 1. አቶ ፈርሃን አህመድ - ቀረቡ

2. አቶ አይድድ የሱፍ - ቀረቡ

3. አቶ አብዱልወሃብ አቲዬ - አልቀረቡም

መዝገቡን መርምረን ቀጥሎ የተመለከተውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍርድ

ይህ ጉዳይ የተጀመረው በሶማሌ ብሔራዊ ክልላዊ መንግሥት በጅጅጋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ሲሆን የአሁን ተጠሪዎች በሥር 1ኛ ተከሣሽ በመከላከያ ሚኒስቴር የምድር ጦር 103ኛ ሠራዊትና በ2ኛ ተከሣሽ አቶ ገ/አግዚአብሔር ገ/ሕይወት ላይ ባቀረቡት ክስ ንብረትነቱ የ1ኛ ተከሣሽ የሆነውን መኪና 2ኛ ተከሣሽ ሲያሸከረክር ሆድሌ በተባለ ቦታ መስመሩን ጥሎ በመውጣት የ1ኛ ከሣሽን መኪና በመግጨት ከጥቅም ውጭ ያደረገ ስለሆነ የመኪናውን ግምት ብር 219 ሺህ እንዲከፍል፣ እንደዚሁም በዚሁ ግጭት ምክንያት ከጥቅም ውጭ በሆነው ንብረትነቱ የ1ኛ ከሣሽ በሆነው መኪና የ2ኛ ከሣሽ ልጅ ተሳፍሮ ሲጓዝ የሞት አደጋ የደረሰበት ስለሆነና ሚኞም ለአካለመጠን ያላደረሱ የ2 ሕፃናት ልጆች አባት ስለነበር እነዚህ 2 ሕፃናት አካለመጠን እስከሚደርሱ እነሱን ለማሳደግና ለመንከባከብ በድምሩ ብር 65,520 /ስልሳ አምስት ሺህ አምስት መቶ ሃያ ብር/ እንደዚሁም ካሳ ብር 74,000 /ስድስት ሺህ አምስት መቶ ሃያ ብር/ በአጠቃላይ ብር 139,520 /መቶ ሰላሣ ዘጠኝ ሺህ አምስት መቶ ሃያ/ እንዲከፈላቸው የጠየቁ ሲሆን 3ኛ ከሳሽም በዚሁ ግጭት የአካል ጉዳት

እንደደረሰባቸው ዘርዝረው በድምሩ ብር 140,000 ካሳ ሊከፈለኝ ይገባል በማለት ሶስቱም ከሣሾች በዚህ መልኩ ክሱን ያቀረቡ ሲሆን ተከሣሾች ቀርበው ጉዳቱን አድርጎል የተባለው ተሽከርካሪ በኢትዮጵያ መድን ድርጅት በኩል የመድን ሽፋን የተገባለት መሆኑን ገልፀው በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 43 መሠረት በክርክሩ ጣልቃ ይግባልን በማለት አመልክተው የኢትዮጵያ መድን ድርጅት ጣልቃ ገብቶ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያና ሙሉ መልስ በመስጠት ተከራክሯል።

የኢትዮጵያ መድን ድርጅት በመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያነት ያነሳው ክርክር ከተከራካሪ ወገኖች መካከል አንደኛው የፌዴራል መንግሥት አካል በሆነ ጊዜና ክስ የቀረበበት የገንዘብ መጠን ከብር 500 ሺህ /አምስት መቶ ሺህ ብር/ በላይ ከሆነ ጉዳዩን የማየት ሥልጣን ያለው የፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት ስለሆነ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም የሚል ነው።

በፍሬ ጉዳዩ ክርክር ረገድም ጣልቃ ገብ የደንበኛው ተሽከርካሪ በ3ኛ ወገን ንብረት ላይ ለሚያደርሰው ጉዳት ብር 100 ሺህ /አንድ መቶ ሺህ ብር/ እንደዚሁም በሰው ላይ ለሚያደርሰው ጉዳት የሰጠው ሽፋን እስከ ብር 30 ሺህ /ሰላሣ ሺህ ብር/ ሲሆን በተያዘው ጉዳይ ጉዳት በ2 ሰዎች ላይ ስለደረሰ በድምሩ ብር 60 /ስልሳ ሺህ/ ሺህ እንደዚሁም በንብረት ላይ ለደረሰው ጉዳት በተሰጠው የመድን ሽፋን ልክ ብር 100 ሺህ /አንድ መቶ ሺህ/ ስለሚሆን በአጠቃላይ ብር 160 ሺህ /መቶ ስልሳ ሺህ/ ጣልቃገብ ካሳ ከሚከፍል በስተቀር በክስ የተጠየቀውን በሙሉ ለመክፈል አይገደድም በማለት ተከራክሯል።

ክርክሩ በዚህ መልኩ የቀረበለት የጅጅጋ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት የፍ/ቤቱን የሥራ ነገር ሥልጣን አስመልክቶ በተነሳው መቃወሚያ ላይ ብይን ሳይሰጥ በቀጥታ በፍሬ ጉዳዩ ላይ የተነሳውን ክርክር መርምሮ 1ኛ ከሣሽን በተመለከተ በግጭቱ ምክንያት መኪናው ሙሉ በሙሉ ከጥቅም ውጭ የሆነ ስለሆነ የመኪናውን የዋጋ ግምት ብር 217 /ሁለት መቶ አስራ ሰባት ብር/ ሺህ 2ኛ ከሣሽን በተመለከተም በአደጋው ምክንያት ልጁ ስለሞተ ብር 91,520 /ዘጠና አንድ ሺህ ብር አምስት መቶ ሃያ ብር/ እንደዚሁም 3ኛ ከሣሽን በተመለከተ

ለደረሰበት የአካል ጉዳት ብር 60 ሺህ /ስልሳ ሺህ ብር/ እንዲከፈለው በማለት ውሣኔ ሠጥቷል።

ጣልቃ ገብ በዚህ ውሣኔ ቅሬታ አድርጎት የይግባኝ ቅሬታውን ለፌዴራል ክፍተኛ ፍ/ቤት አቅርቦ ፍ/ቤቱም በበኩሉ ግራ ቀኙን አከራክሮ የጅጅጋ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት የሰጠው ውሣኔ ጉድለት የለበትም በማለት አጽንቶታል።

የሰበር አቤቱታውም የቀረበው ይህንኑ ውሣኔ ለማስለወጥ ሲሆን ይህ ችሎት አቤቱታውን መርምሮ ተጠሪዎችን በመጥራት ግራ ቀኙን አከራክሯል።

ምላሽ ማግኘት የሚገባውም የጉዳይ ጭብጥ የጅጅጋ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት ይህን ጉዳይ ለማየት የሥረ ነገር ሥልጣን ነበረው? ወይንስ አልነበረውም? ሥልጣን አለው ቢባልስ የካሳ ክፍያውን አስመልክቶ የሰጠው ውሣኔ አግባብነት አለውን? የሚለው በመሆኑ በዚህ መሠረት አቤቱታው ተመርምሯል።

የመጀመሪያውን ጭብጥ በተመለከተም የጅጅጋ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት ይህንን ጉዳይ ለመመልከትና ለመወሰን የሥረ ነገር ሥልጣን የለውም ተብሎ መቃወሚያ የቀረበው በአንድ በኩል ጣልቃ ገብ /አመልካች/ የፌዴራል መንግሥት አካል ነው በሚልና በሌላ በኩልም የክርክሩ የገንዘብ መጠን ከብር 500 ሺህ /አምስት መቶ ሺህ ብር/ የሚበልጥ ስለሆነ ፍ/ቤቱ ጉዳዩን ለማየት ሥልጣን የለውም በማለት ነው።

ይሁንና የፌዴራል ክፍተኛና የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በክልሎች ካልተቋቋመ የፌዴራል ጉዳዮችን ክልሎች መመልከት እንደሚችሉ በሕገ መንግሥቱ አንቀጽ 78/2/ ላይ የተመለከተ ከመሆኑም በላይ የክርክሩ የገንዘብ መጠን ከብር 500 ሺህ /አምስት መቶ ሺህ/ የማይበልጥ ስለሆነ የጅጅጋ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት ጉዳዩን ለማየት የመጀመሪያ ደረጃ የዳኝነት ሥልጣን ስላለው በዚህ ረገድ የቀረበው አቤቱታ የሕግ ድጋፍ የሌለው በመሆኑ ችሎቱ አልተቀበለውም።

አመልካች መክፈል የሚገባውን የካሳ መጠን በተመለከተም በንግድ ሕግ ቁጥር 665/2/ ላይ እንደተመለከተው የመድን ገቢው ኃላፊነት በፖሊሲው ላይ ከተመለከተው የገንዘብ መጠን በላይ ሲሆን እንደማይችል የተመለከተ ሲሆን አመልካችም በሰው ላይ ለሚደርስ ጉዳት እስከ ብር 30 ሺህ በ3ኛ ወገን ንብረት ላይ ለሚደርስ ጉዳት ደግሞ እስከ ብር 100 ሺህ /አንድ መቶ ሺህ/ ካሳ ለመክፈል ለሥር 1ኛ ተከሣሽ የመድን ሽፋን መስጠቱን ተገንዝቦናል። በዚህ መሠረትም በአደጋው ጉዳት የደረሰው በ2 ሰዎች እንደመሆኑ መጠን ለእያንዳንዱ ተጎጂ በሽፋኑ መጠን ልክ እንደዚሁም በ3ኛ ወገንም ንብረት ላይ ለደረሰው ጉዳት በመድን ሽፋኑ ልክ ታይቶ ውሣኔ መስጠት ሲገባው ከመድን ሽፋኑ በላይ አመልካች እንዲከፍል በሥር ፍ/ቤቶች መወሰኑ የሕግ ስህተት የተፈጸመበት ሆኖ ተገኝቷል።

ው ሣ ኔ

1. አመልካች በመድን ውሉ መሠረት በ1ኛ ተጠሪ ንብረት ላይ ለደረሰ ጉዳት ብር 100,000 /አንድ መቶ ሺህ/ እንደዚሁም ለ2ኛ እና 3ኛ ተጠሪዎች ለደረሰው የሞትና የአካል ጉዳት ለእያንዳንቸው ብር 30,000 /ሠላሣ ሺህ/ በድምሩ ብር 160,000 /አንድ መቶ ስልሳ ሺህ/ የሥር 1ኛ ተከሣሽን በመተካት ይክፈል በማለት የሥር ፍ/ቤቶችን ውሣኔ በፍ/ብ/ሕ/ሥ/ሥ/ቁ. 348/1/ መሠረት አሻሽለን ወስነናል።
2. ግራ ቀኙ ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ።
3. መዝገቡ ተዘግቶ ወደ መ/ቤት ተመልሷል።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ጥቅምት 21 ቀን 2000 ዓ.ም

ዳኞች፡- አብዱልቃድር መሐመድ

ሐገሥ ወልዱ

መስፍን አብበዮናስ

ብርሃኑ አመነው

ተሻገር ገ/ስላሴ

አመልካች፡- ሶሎ ሲርካርና ኤ.ኤስ ጠበቃ ከበደ ወርቁ ቀረቡ

ተጠሪ፡- 1ኛ. ጌትያን ኃ/የተ/የግል ኩባንያ-ጠበቃ ያሲን እንድረስ

2ኛ. የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር ነ/ፈጅ በቀለ ተፈራ

መዝገቡ መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

መዝገቡ ለሰበር ችሎት የቀረበው የአሁኑ አመልካች መጋቢት 1 ቀን 1998 ዓ.ም. ጽፎ ባቀረበው የሰበር ቅሬታ ማመልከቻ መነሻነት ነው። አመልካች በሰበር ቅሬታ ማመልከቻው፣ ለክብሪት ሥራ የሚያገለግለውን የመቀስ የንግድ ምልክት እ.ኤ.አ. ከ1921 ጀምሮ በቼክ ሪፑብሊክ የንግድ ምልክቶች መ/ቤት በማስመዘገብ ባለቤትነቱን አስከብሮ መቆየቱን ገልጾ በኢትዮጵያም ውስጥ ምልክቱ እንዲመዘገብለት የአሁኑን 2ተኛ ተጠሪ ጠይቆ ምዝገባው አንዲፈፀም ወስኖ በሂደት ላይ ያለ መሆኑን፤ 2ኛ ተጠሪ እዚህ ውሳኔ ላይ የደረሰው የንግድ ምልክቱ ምዝገባ ለኔ ይገባል ሲል የአሁኑ አንደኛ ተጠሪ አቅርቦት የነበረውን ጥያቄ ውድቅ በማድረግ መሆኑን፤ ሆኖም አንደኛ ተጠሪ በሚኒስቴር መ/ቤቱ ውሳኔ ቅር ተሰኝቶ በሚኒስቴር መ/ቤቱ ላይ ክስ መመስረቱን፤ በተከላከሉት የቀረበው የአሁኑ 2ኛ ተጠሪ ብቻ በመሆኑ በክሱ የሚነሱት ጭብጦች አመልካችን በቀጥታ የሚመለከቱ በመሆናቸው በክርክሩ ውስጥ ጣልቃ ገብቶ ለመከራከር እንዲፈቀድለት ለፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት አቤቱታ አቅርቦ የነበረ ቢሆንም ፍ/ቤቱ የንግድ ሕግ ቁጥሮች 100፣107፣219፣222 እና 223 ን በመጥቀስ የአሁኑ አመልካች ኩባንያ በኢትዮጵያ ውስጥ ስላልተመዘገበ

የሕግ ሰውነት የለውም። የሕግ ሰውነት ከሌለው ደግሞ ፍ/ቤት ቀርቦ ለመከራከር አይችልም በማለት ጥያቄውን ውድቅ አድርጎታል። ጉዳዩን በይግባኝ ያየው የፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት የበታች ፍ/ቤት ውሳኔን እንዳለ አዕድቆታል።

የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። ይህ ችሎት ሚያዚያ 24 ቀን 1998 ዓ.ም. በዋለው ችሎት፣ የአሁኑ አመልካች በኢትዮጵያ ውስጥ አልተመዘገበም በሚል አቅርቦት የነበረው የጣልቃ ገብነት ጥያቄ ውድቅ መደረጉ በአግባቡ መሆን አለመሆኑን ለመመርመር ሲባል መዝገቡ ለሰበር እንዲቀርብ ወስኖ የግራ ቀኙን የቃል ክርክር ሰምቷል።

በመሠረቱ በዚህ ጉዳይ የሥር ፍ/ቤት የአመልካችን የጣልቃ ገብነት ጥያቄ ውድቅ ያደረገው አመልካች እዚህ አገር በነጋዴነት ያልተመዘገበ ስለሆነ ፍ/ቤት ቀርቦ ለመከራከር አይችልም በማለት ነው። ፍ/ቤቱ ለውሳኔውም መሠረት ያደረገው የንግድ ሕግ ቁጥር 100 እና የሚቀጥሉትን አንቀጾች በመጥቀስ ነው።

እንደሚታወቀው የንግድ ሕግ ቁጥር 100 እና የሚቀጥሉት አንቀጾች የሚናገሩት ስለምዝገባ ቢሆንም፣ የምዝገባ አስፈላጊነት በኢትዮጵያ ውስጥ የንግድ ሥራን ለማካሄድ በዋነኛነት መከናወን ከሚገባቸው መስፈርቶች አንዱ በመሆኑ ነው። በዚህ ረገድ የንግድ ሥራ መሥራትና የንግድ ምልክትን ማስመዘገብ የተለያዩ ተግባራት መሆናቸው ሊታወቅ ይገባል። አመልካች የንግድ ምልክትን በኢትዮጵያ ውስጥ እንዲመዘገብለት ጠይቆ ጉዳዩ በሂደት ያለ ስለመሆኑ የአሁኑ በሰበር 2ኛ ተጠሪ የሆነው የንግድና ኢንዱስትሪ ሚኒስቴር ያረጋገጠለት ስለመሆኑ ክስ ፍ/ቤት ውሳኔ ለመረዳት ተችሏል። የአሁኑ አመልካች በውጪ አገር ሕግ ተመዝግቦ የሕግ ሰውነት ያለው ኩባንያ መሆኑ ከተረጋገጠና በዚህ ባገኘው የሕግ ሰውነት በኢትዮጵያ ውስጥ የንግድ ምልክት ምዝገባ ጥያቄ ቢያነሳ ቀደም ሲል በሌላ አገር የተገኘበት የሕግ ሰውነት እንደሌለ ይቆጠራል የሚያሰኝ ሊሆን አይገባም።